

1. Referentie

Referentie	Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999). Instroom of school? De invloed van scholen en andere socialisatievelden op de houdingen van leerlingen. <i>Mens & Maatschappij</i> , 74, (3), 250-268.
Taal	Nederlands
ISBN	/
Publicatievorm	Tijdschriftartikel

2. Abstract

In deze bijdrage wordt een antwoord gezocht op de vraag in welke mate de school een invloed heeft op waarden en attitudes bij leerlingen. Hiertoe werden 4722 leerlingen uit het laatste jaar secundair onderwijs uit 63 verschillende scholen bevraagd. De invloed van verschillende socialisatievelden op etnocentrisme, schoolwelbevinden en morele tolerantie werden nagegaan. Om het effect van de school hierop na te gaan, werd ook rekening gehouden met andere aspecten zoals cultuur, kwaliteit van het gezinsleven, lidmaatschap aan verenigingen en socio-economische status.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs, vrije tijd
Trefwoord(en)	Attitudes, etnocentrisme, jongeren, levensbeschouwing, media, morele tolerantie, ouders, politieke socialisatie, schoolwelbevinden, smaken, sociale participatie, socialisatie, verenigingsleven, waarden

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Prof. Dr. Mark Elchardus, Dimokritos Kavadias & Jessy Siongers Onderzoeksgroep TOR Vakgroep Sociologie VUB Pleinlaan 2 1050 Elsene Tel: 02/ 629 20 24 Fax: 02/ 629 30 52 torgroep@vub.ac.be http://www.vub.ac.be/TOR

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Beïnvloeden scholen de houdingen van hun leerlingen op een betekenisvolle wijze? Blijft het effect van de scholen nog overeind als we rekening houden met de invloeden van andere socialiserende actoren en structuren, zoals het gezin, de media, de levensbeschouwing en de deelname aan het verenigingsleven?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwantitatief onderzoek met een schriftelijke afname van gestandaardiseerde vragenlijsten met gesloten antwoordmogelijkheden. Mondeling interview van schoolhoofd en één leerkracht per school.
Onderzochte groep	4722 leerlingen uit het laatste jaar secundair onderwijs in 63 Vlaamse scholen. De verschillende scholen zijn gespreid over de vijf Vlaamse provincies en omvatten het algemeen, het technisch en het beroepssecundair onderwijs. 637 leerkrachten uit de verschillende scholen. 63 schoolhoofden. Differentiatie naar onderwijsnet: De steekproef bestaat uit 40 scholen uit het vrije net (in dit onderzoek uitsluitend Katholieke scholen), 16 scholen uit het gemeenschapsonderwijs (voorheen het rijksonderwijs) en zeven scholen uit het officieel gesubsidieerd onderwijs (scholen die ingericht zijn door steden, gemeenten of provincies).
Bereik	/

7. Resultaten

Etnocentrisme	Werd gemeten met een somschaal die gaat van 1 tot 100. Een hoge score op deze schaal betekent dat men een negatieve houding aanneemt tegenover migranten, een lage score wijst op een positieve houding. De gemiddelde score van de ondervraagde jongeren bedraagt 39,3. Er is dus sprake van een relatief verdraagzame houding.
Schoolwel-bevinden	Werd gemeten met een somschaal van 1 tot 100, een hoge score duidt op een grotere tevredenheid. De gemiddelde score bedraagt 58,0.
Morele tolerantie	Een hoge score wijst op een 'liberale' ('permissieve') houding ten aanzien van bio-ethische en seksuele vraagstukken. De gemiddelde score van bevraagde jongeren bedraagt 54,4. Er is een sterke heterogeniteit wat dit item betreft, zowel tussen de verschillende leerlingen als tussen de verschillende onderwijsnetten.
Smaakdimensies muziekgenres	Vier verschillende dimensies: 'entertainment'-factor (Vlaamse entertainmentmuziek), 'hardere' muziek, 'Dranoeter' dimensie (klassieke muziek en 'gecanoniseerde' muziek) & 'dansmuziek'-factor (techno, house, rap, reggae, disco)
Dimensies van mediacultuur	Onderscheid tussen cultuurpopulistische media (voorkeur voor 'Joepie', frequent discotheekbezoek en afwijzing openbare omroep) en kritische media (voorkeur voor 'Knack' en 'HUMO', nooit discobezoek en afkeuring Vlaamse commerciële zenders).
Invloed van school en schoolnet	<u>Bruto-schooleffect</u> : De school die men bezoekt verklaart 16% van de variantie in etnocentrisme, 5% van de variantie in schoolwelbevinden en 12% van de variantie in ethische standpunten. De school heeft dus duidelijk invloed op de attitudes van de leerlingen. <u>Effect van het schoolnet op het bruto-schooleffect</u> : Er zijn geen significante verschillen op de drie houdingen tussen het vrij onderwijs en het gemeenschapsonderwijs, maar de scholen van het officieel gesubsidieerd onderwijs wijken van beide andere onderwijsnetten af. De leerlingen van dit laatste net zijn met name gemiddeld meer etnocentrisch, minder tevreden met de school en permissiever tegenover kwesties uit de bio-ethische en seksueel-ethische sfeer. <u>Netto-schooleffect</u> : Indien rekening gehouden wordt met de kenmerken van andere socialisatievelden (en aldus met de verschillen in instroom in de verschillende scholen), bekomen we het netto-schooleffect. Hieruit blijkt dat scholen nog steeds een grote invloed hebben op het etnocentrisme en de ethische standpunten van hun leerlingen, alleen de invloed van de school op schoolwelbevinden van de leerlingen blijkt betrekkelijk klein te zijn (3%). Leerlingen brengen hun schoolwelbevinden blijkbaar mee naar de school. <u>Effect van het onderwijsnet op netto-schooleffect</u> : Het onderwijsnet heeft alleen nog invloed op het netto-schooleffect wat betreft etnocentrisme. Leerlingen uit het officieel gesubsidieerd onderwijs scoren hoger dan leerlingen uit de twee andere onderwijsnetten. Tussen leerlingen uit het katholiek onderwijs en het gemeenschapsonderwijs werden geen significante verschillen gevonden. Als mogelijke oorzaak voor het verschil dat bij leerlingen uit het officieel gesubsidieerd onderwijs is teruggevonden wordt het beperkt aantal bevraagd scholen binnen deze categorie aangegeven, alsook het disproportioneel grote aantal technische en beroepsscholen binnen dit net. De auteurs geven aan dat verder onderzoek hier nodig is.
Invloed van (sub-) cultuurkenmerken	Er is sprake van een culturele kloof op gebied van media en smaak, met aan de ene kant een voorkeur voor cultuurpopulistische media, dansmuziek en entertainmentcultuur en aan de andere kant cultuurkritische media, een voorkeur voor harde muziek en voor folk, klassiek, wereldmuziek en jazz. De jongeren die in de eerste media- en smaakcultuur zitten, zijn etnocentrischer, nemen ethisch meer conventionele en traditionele standpunten in en voelen

	zich minder goed op school dan jongeren die zich verwant voelen met de tweede media-en smaakcultuur. Culturen moeten dus als belangrijke socialisatievelden worden gezien.
Invloed socio-economische status	De invloed van cultuur op attitudes is groter dan de invloed van de socio-economische status, al moet er rekening mee worden gehouden dat de socio-economische status voor een deel de cultuur waarin een jongere terecht komt kan bepalen.
Invloed van levensbeschouwing	Leerlingen die religieus of levensbeschouwelijk onverschillig zijn, zijn meer racistisch dan andere leerlingen, leerlingen met een overtuiging kunnen beter om met cultuurverschillen. Hierin nemen katholieken een specifieke houding aan, alsook wat de twee andere items betreft. Katholieken leggen een grotere nadruk op zelfbeperking op het vlak van seksuele ethiek en bio-ethiek en voelen zich beter op school. Ook esoterie en New Age-geloof hebben invloed op deze twee laatste houdingen: een positieve impact op morele tolerantie en een negatieve impact op schoolwelbevinden.
Invloed van kwaliteit gezinsleven	Een goede kwaliteit van het gezinsleven gaat gepaard met een groter schoolwelbevinden, dat ook groter is als de vader werkloos is. De verklaring die hiervoor wordt gegeven is dat vaders in dergelijke situaties meer tijd in hun gezin kunnen investeren en dat de tijdsdruk door het werk in deze gezinnen wegvalt.
Invloed van lidmaatschap van verenigingen	Lidmaatschap van verenigingen werkt maatschappij-integrerend. Jongeren die lid zijn van een sociale vereniging zijn minder racistisch dan andere jongeren. Het effect van het lidmaatschap vloeit niet voort uit het lidmaatschap op zich, maar uit het participeren in verenigingen die een bepaald doel nastreven, welbepaalde opvattingen en waarden huldigen en daarom de opvattingen van hun leden beïnvloeden en/of bevestigen. Het verenigingsleven moet dus als belangrijk socialisatieveld worden gezien, maar er moet rekening worden gehouden met de idee dat jongeren met bepaalde waarden misschien gemakkelijker overgaan tot participatie in bepaalde verenigingen. Er is dus waarschijnlijk sprake van wederzijdse beïnvloeding.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Pelleriaux, K. (2002). De invloed van de schoolloopbaan en de onderwijsvorm op het welbevinden van laatstejaars secundair onderwijs. *Tijdschrift voor onderwijsrecht en onderwijsbeleid*, 2001-2002, (2), 114-118.

Pelleriaux, K. (2001). *Demotie en burgerschap. De culturele constructie van ongelijkheid in de kennismaatschappij*. Brussel: VUBPress.

Pelleriaux, K. (2000). Cultuurverschil op school. Smaak en attitudes van de leerlingen in de verschillende onderwijsvormen. *Handboek leerlingenbegeleiding*, 31, 185-195.

Pelleriaux, K. (2000). *Het ontstaan van een demotiecultuur in het secundair onderwijs. Een cultuursociologische analyse van de nieuwe vormen van ongelijkheid en van de nieuwe sociale kwestie*. Onuitgegeven doctoraats thesis, Vrije Universiteit Brussel, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.

Pelleriaux, K. (1999). Het belang van oud-koptisch. Cultuurverschil op school. In P. Allegaert & B. Van Bouchaute (Eds.), *Veer10/Acht10. De leefwereld van jongeren, Vlaams Welzijnscongres over/met jongeren 18 en 19 februari 1999 Kortrijk* (pp.125-132). Leuven : Garant.

Pelleriaux, K. (1999). Culturele dualisering in het onderwijs. In P. Allegaert & B. Van Bouchaute (Eds.), *Cahier van het Vlaamse Welzijnscongres over/met jongeren, veer10/acht10, Kortrijk, 18 & 19 februari 1999* (pp. 48-49), Leuven: Garant.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (2000). Hebben scholen een invloed op de waarden van jongeren? Samenvatting van het onderzoek naar de doeltreffendheid van waardevorming in het secundair onderwijs, *Mores*, 4, 326-382.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999), 'Wir haben es nicht gekonnt?' Over de mogelijke invloed van de scholen op het etnocentrisme van de laatstejaars leerlingen in de Vlaamse secundaire scholen, *Driemaandelijks Tijdschrift van de Auschwitz-Stichting*, 64, 5-22.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999), Instroom of School? De invloed van scholen en andere socialisatievelden op de houdingen van leerlingen, *Mens & Maatschappij*, 74, (3), 250-268.

Kavadias, D., Siongers, J. & Stevens, F. (1999), Jongeren en politiek, *Samenleving en Politiek*, 6, (6), 19-33.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999). Kunnen scholen opvoeden? Over de invloed van de scholen op de waarden van jongeren, *Tijdschrift voor Onderwijsrecht & Onderwijsbeleid*, 5-6, 305-316.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999), *Hebben scholen een invloed op de waarden van jongeren? Een empirisch onderzoek naar de doeltreffendheid van waardevorming in het secundair onderwijs. Samenvatting van het eindverslag van het onderzoek "Waardeopvoeding: meting van de effecten van de aanpak van de waardevorming op de waarden van de leerlingen van het laatste jaar secundair onderwijs" (project OBPWO 95.03) op initiatief van de Vlaamse Minister bevoegd voor Onderwijs, Luc Van Den Bossche*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, Vrije Universiteit Brussel, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.

Elchardus, M. (Ed.) (1999). *Zonder Maskers. Een actueel portret van jongeren en hun leraren*. Gent: Globe.

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Uit het onderzoek is gebleken dat school en schoolnet een invloed hebben op de attitudes van jongeren. Wanneer rekening wordt gehouden met culturele- en smaakverschillen, de invloed van het gezin en het verenigingsleven, blijkt dat de school nog steeds een betekenisvolle invloed heeft op de waarden etnocentrisme en morele tolerantie. De invloed van het schoolnet laat zich alleen zien op gebied van etnocentrisme, en er kon geen verschil worden vastgesteld tussen katholieke scholen en gemeenschapsscholen. De gemeentelijke en provinciale scholen onderscheiden zich van de andere scholen door een hogere score wat betreft etnocentrisme, maar hierbij dient wel rekening worden gehouden met het lage aantal scholen dat binnen deze categorie werd bevraagd. De oorzaak voor dit verschil zou gezocht kunnen worden in het feit dat in dit soort school disproportioneel meer leerlingen uit het technisch en beroepsonderwijs zitten.

Cultuurkenmerken, levensbeschouwing, kwaliteit van het gezinsleven en participatie aan het verenigingsleven hebben ook een niet onbelangrijke invloed op de attitudes en waarden van jongeren. Wat socio-economische status betreft, is er geen sprake van een rechtstreekse, dan wel van een onrechtstreekse invloed op attitudes.

Het mag dus duidelijk zijn dat scholen belangrijke socialisatievelden zijn, om een antwoord te kunnen bieden op de vraag welke schoolse praktijken een goede en welke een negatieve invloed hebben op de socialisatie van jongeren is verder onderzoek noodzakelijk.